Oulun kaupungin asiantuntijalausunto: Tulevaisuuden osaamista rakennetaan yhdessä

Oulun kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua EU:n osaamisunionia, perustaitojen toimintasuunnitelmaa sekä STEM-/LUMA-strategiaa koskevista aloitteista.

Oulun kaupunki pitää tiedonantoja ja aloitteita kannatettavina. Niiden tavoitteet ovat ajankohtaiset ja tärkeät, linjaukset kannatettavia. Yhdenvertaisuus on yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän kulmakivi. Koulu- ja työelämäyhteyksien vahvistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja digitalisaation mahdollisuudet hyödyntää täysimääräisesti myös kansallista ohjausta keventämällä. Pidämme tärkeänä, että perustaitoja koskevassa toimintasuunnitelmassa on lähdetty määrittelemään perustaitoja laajemmin kuin luku- kirjoitus-, lasku- ja luonnontieteelliset taidot. Jokainen oppija tarvitsee näiden lisäksi tässä hetkessä ja tulevaisuudessa myös vahvat digitaaliset ja kansalaistaidot. Nostaisimme perustaitojen kuvaukseen myös vuorovaikutus-, viestintä- ja monilukutaidot keskeisinä tulevaisuuden (työ)elämäntaitoina.

Korostamme, että osaamisen vahvistaminen on kaikkien ikäisten oppijoiden oikeus, ja että osaamista tulee tarkastella laaja-alaisesti. Tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä koulutuksessa erillisinä osa-alueina, vaan ne tukevat toisiaan ja vahvistavat yhdessä lasten ja nuorten kasvua. Tämä periaate on kirjattu myös Oulun kaupungin sivistysohjelmaan 2024–2027, jossa ekososiaalinen sivistys ja kestävä tulevaisuus, kansainvälisyys, hyvinvointi ja osallisuus, sekä digitalisaatio ovat strategiset painopisteet. Oulun kaupunki näkee sivistyksen laaja-alaisesti ja haluaa olla osaltaan mukana määrittelemässä tulevaisuuden osaamista ja sivistystä myös inhimillisenä pääomana, ei vain taloudellisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa oppimisyhteisöissä esimerkiksi yhdessä hyvän tekemisen ja osallisuuden kokemuksia. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden visio onkin ”Sivistys rakentaa Oulua”.

Tämän kaiken toteutuminen edellyttää panostuksia opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamiseen. Tarvitaan laadukasta koulutusta, mutta myös resursseja toimintakulttuurin kehittämiseen. Laaja-alaisuuden vahvistaminen ei voi nojata vain yksittäisten, innostuneiden opettajien työhön, vaan siihen tarvitaan koko kouluyhteisö ja koulutusjärjestelmä. Osaamisunionin tavoitteisiin pääseminen vaatii myös jatkuvan oppimisen polkujen monipuolistamista sekä joustavuutta työelämässä itsensä kehittämiseen, uudelleen kouluttautumiseen sekä osaamisen päivittämiseen. Julkisen sektorin ja yritysmaailman yhteistyötä tulee tiivistää niin, että koulutustarjonta ja työmaailman tarpeet kohtaisivat mahdollisimman hyvin.

Opetussuunnitelmat tarjoavat vahvan viitekehyksen laaja-alaisuuden edistämiselle, mutta opettajat tarvitsevat tukea sen merkityksen ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan yhä enemmän kokonaisuuksien hallintaa ja osaamista, systeemistä ajattelua, joka ylittää yksittäisten oppiaineiden rajat. Tätä EU:n aloitteet erityisesti painottavat ja minkä me Oulussa näemme keskeisenä.

On tärkeää, että Euroopanlaajuinen ja valtakunnallinen työ ei jää vain strategioiden ja ohjelmien tasolle, vaan se näkyy myös arjessa. Tämä edellyttää käytännönläheisiä työkaluja ja pedagogisia toimintamalleja, jotka innostavat sekä opettajia että eri ikäisiä oppijoita toimimaan yhdessä ja kokeilemaan uusia ratkaisuja.

Oulun kaupungissa on jo vuosien ajan kehitetty erilaisia malleja ja toimintoja, jotka lävistävät kaikki kasvatuksen ja opetuksen asteet varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja sitä kautta jatko-opintoihin. Malleja kehitetään säännöllisellä yhteistyöllä kaupungin muiden toimi- ja vastuualueiden kanssa. Yhteistyökumppaneista esimerkkinä voidaan mainita ainakin kirjastopalvelut, kulttuuripalvelut sekä Business Oulu. Lisäksi teemme laaja-alaista yhteistyötä ammatillisen koulutuksen, Oulun ammattikorkeakoulun sekä Oulun yliopiston kanssa. Oulun yliopisto on ainoa yliopisto Suomessa joka tarjoaa STEAM-sivuaineopintoja mahdollisuutena kaikkien asteiden opettajaksi opiskeleville.

Olemme jo vuodesta 2017 lähtien käytetty STEM-käsitteen sijaan STEAM-käsitettä, jossa A-kirjain tuo eri taiteen alat ja muodot yhteiseen keskusteluun ja kehittämiseen eri tieteenalojen ja teknologian kanssa. Olemme yhdessä Turun kaupungin kanssa muodostaneet yhteistä käsitystä STEAMin mahdollisuuksista paitsi kasvatukseen ja opetukseen mutta myös jatko-opintopolkuihin ja yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa. Kansalliseen STEAM-verkostoon on vuosien varrella liittynyt jo liki 30 kuntaa tai kaupunkia. Yhdessä olemme tehneet kansalliseen LUMATE-strategiaan sekä muihin kansallisiin asiakirjoihin pohjautuvan STEAM-vision ja -strategian.

Kokosimme alle esimerkkejä käytännöistä mitä Oulussa on kehitetty kaikkiin kasvatuksen ja opetuksen asteisiin liittyen sekä vastuualueittain. Tärkeänä ohjenuorana kaikelle kehittämiselle on ajatus lapselle ja nuorelle ehjästä kasvun ja opin polusta, jossa jokainen löytää hyvän suunnan omalle elämälleen.

Esimerkkejä Oulun kaikkia vastuualueita koskevista käytännöistä:

- **Amazing North & Toivon Agenda -tapahtumat:** keväinen sivistyksen superviikko, joissa STEAM, kestävyys- ja työelämätaitoja saadaan laajamittaisesti kaikille koulutusasteille varhaiskasvatuksesta lukiokoulutukseen.
- **ToolCamp -innovaatiokilpailu:** varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toiselle asteelle suunnattu pitkäkestoinen kilpailu, jossa eri-ikäiset lapset ja nuoret työskentelevät haasteiden parissa ja ideoivat ratkaisuja niihin.
- **Maailman suurin virtuaalinen yritysvierailu**: Oulun kaupungin järjestämä virtuaalinen yritysvierailu, jossa lapset pääsevät tutustumaan virtuaalisesti ikäryhmälle sopivalla tavalla työelämään.
- **STEAM in Oulu käsikirja:** Kaikkea toimintaa ohjaava ja tukeva käsikirja STEAM-toiminnan kehittämiseen.

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksessa rakentuu pohja lasten laaja-alaiselle osaamiselle ja oppimisen ilolle. Lapsilla on oikeus oppia taitoja, jotka tukevat heidän kokonaisvaltaista kasvuaan ja tulevaisuuden valmiuksiaan. Keskeistä on uteliaisuuden herättäminen ja luontosuhteen vahvistaminen, yhdessä toimimisen harjoittelu sekä kyky pohtia ja kokeilla uusia asioita. Varhaiskasvatuksessa kehittyvät myös perustaidot, kuten vuorovaikutus, kielellinen ja matemaattinen ajattelu, ongelmanratkaisu, aloitteellisuus sekä vastuun ottaminen omasta toiminnasta. STEAM-pedagogiikan avulla vahvistetaan lisäksi lasten tutkimisen, ihmettelyn, luovuuden ja monialaisen ajattelun taitoja. Näin eri osaamisalueet kietoutuvat toisiinsa ja muodostavat eheän kokonaisuuden.

Esimerkkejä Oulun käytännöistä:

- **Puoli päivää pihalla -toimintamalli:** pedagoginen toimintamalli, jossa oppiminen tapahtuu ulkona, lähiympäristössä, jossa havainnointi, kysely ja tutkiminen vahvistavat uteliaisuutta ja ongelmanratkaisua.
- **Heikinharjun Luontokoto:** luontokasvatusta toteutetaan tutkimisen ja kokeilemisen kautta, jolloin luonnon ymmärtäminen yhdistyy luovuuteen ja monialaiseen ajatteluun.
- **Alaköoki:** Alaköökin tarinalliset ja kokemukselliset toimintapolut: lasten luontosuhde ja vastuullisuus vahvistuvat elämyksellisellä ja osallistavalla tavalla.
- **STEAM-käsikirja varhaiskasvatukseen:** Erityisesti varhaiskasvatuksen STEAM-toiminnan kehittämisen tueksi tehty käsikirja.

PERUSOPETUS

Perusopetuksessa oppilaiden osaamisen kehittäminen nähdään kokonaisuutena, jossa eri oppiaineiden sisällöt ja taidot tukevat toisiaan. Oppilaille tarjotaan valmiuksia, jotka auttavat heitä onnistumaan opinnoissa, löytämään omia vahvuuksiaan ja rakentamaan pohjaa tulevaisuuden koulutus- ja urapoluille. Keskeisiä painotuksia ovat luovuus, ongelmanratkaisu, kriittinen ajattelu, yhteistyötaidot ja vastuullisuus. Lisäksi perusopetuksessa vahvistetaan kestävän tulevaisuuden taitoja sekä rohkaistaan oppilaita tarkastelemaan asioita monesta näkökulmasta. STEAM-toiminta on tärkeä väline monialaisen ajattelun, LUMA-osaamisen ja luovuuden vahvistamiseen.

Esimerkkejä Oulun käytännöistä:

- **Komentosilta-hanke**: rehtoreiden ja kouluyhteisöjen kestävyys- ja vastuullisuusvalmiuksia vahvistetaan valtakunnallisessa, OKM:n rahoittamassa hankkeessa. Kokonaisuuteen sisältyy kestävyysjohtamisen koulutusohjelma sekä kestävän sivistyksen laatujohtamiskäsikirja perusopetukseen ja lukiokoulutukseen.
- **Kestävän tulevaisuuden kasvatuksen käytännöt**: kouluissa harjoitellaan luontosuhteen vahvistamista, kiertotalouden perusteita ja ilmastovastuuta osana arjen toimintaa ja oppimista Kestävän Tulevaisuuden Opinvirta-mallin mukaisesti

- **STEAM-toiminta**: Kaikissa Oulun perusopetuksen kouluissa toteutetaan jossain muodossa STEAM-toimintaa. Osalla kouluista toiminta on jokapäiväisessä arjessa näkyvää. Toimintakulttuurin kehittämistä tuetaan säännöllisellä täydennyskoulutuksella ja osaamisen jakamisella.
- **Työn Taitajat -toiminta:** Sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja BusinessOulun yhteinen työelämäohjelma, joka järjestää opiskelijoille työelämäoppitunteja ja opetus- ja ohjaushenkilöstölle työelämätapahtumia.

LUKIOKOULUTUS

Lukiokoulutus tarjoaa nuorille laaja-alaisia valmiuksia jatko-opintoihin, työelämään ja aktiiviseen kansalaisuuteen lukion uuden opetussuunnitelman mukaisesti. Oulussa opiskelijoiden osaamisen kehittäminen nähdään kokonaisuutena, jossa yhdistyvät teoreettinen ajattelu, käytännön taidot, luovuus, kriittinen ajattelu, vuorovaikutus ja itseohjautuvuus. Tavoitteena on, että jokainen opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja rakentaa osaamisidentiteettiään löytääkseen polkuja kohti tulevaisuuden koulutusta ja työelämää.

STEAM- ja LUMA-toiminta vahvistavat lukiokoulutuksessa monialaista ajattelua ja oppiainerajojen ylittämistä. Opiskelijat oppivat tutkimaan ja ratkaisemaan ilmiöitä taiteen, tieteen ja teknologian risteyksessä, mikä tukee sekä luovuutta että tulevaisuuden taitoja. Opetuksessa painottuvat opiskelijalähtöisyys, kokeellisuus ja yhteisöllisyys. Näin rakennetaan laaja-alaisia valmiuksia, jotka ovat keskiössä myös EU:n aloitteissa.

Esimerkkejä Oulun käytännöistä:

- **Työn Taitajat -toiminta:** Sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja BusinessOulun yhteinen työelämäohjelma, joka järjestää opiskelijoille työelämäoppitunteja ja opetus- ja ohjaushenkilöstölle työelämätapahtumia.
- **Työntaitajiksi-tapahtuma:** Oulun kaupungin vuosittain järjestettävä Pohjois-Suomen suurin työelämätapahtuma, joka esittelee eri alojen osaamistarpeita ja uramahdollisuuksia.
- **Oulun suomalaisen yhteiskoulun lukion STEAM-toiminta**, jossa taide (Arts) on nostettu keskiöön yhdessä luonnontieteiden ja teknologian kanssa, vahvistaen luovuutta ja laaja-alaista osaamista.
- **Haukiputaan, OSYKin ja Laanilan lukion ilmastolukiotoiminta ja STEAM-käynnistys**: mallissa yhdistyvät opiskelijoiden kiinnostus ilmastokysymyksiin, STEAM-pedagogiikka ja koulun toimintakulttuurin kehittäminen, mikä tekee oppimisesta aidosti opiskelijalähtöistä ja yhteisöllistä.
- **Lukiotutori-toiminta**: Oulun kaupungin lukiokoulutuksessa on opetus- ja ohjaushenkilöstöstä koostettu tutoriverkosto, jotka koordinoivat yhteistyötä ja kehittämistä eri teemoissa, kuten esimerkiksi matematiikka ja kestävä tulevaisuus.

YHTEENVETO

Oulun kaupungin näkökulmasta EU:n ehdotukset tukevat erinomaisesti niitä linjauksia, joita olemme jo toteuttaneet paikallisesti. Meille on tärkeää, että osaamista tarkastellaan kokonaisuutena, jossa perustaidot, digitaaliset valmiudet, LUMA-osaaminen, yrittäjyystaidot ja ekososiaalinen sivistys kytkeytyvät yhteen. Sivistys kattaa taloudellisen ulottuvuuden lisäksi myös inhimillisen, kestävän ja vastuullisen näkökulman. Näin rakennamme lasten ja nuorten opinpolkuja, jotka eivät ainoastaan vahvista yksittäisiä taitoja, vaan luovat merkityksellistä, kestävää ja toivoa luovaa tulevaisuutta. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut on mielellään mukana kehittämässä tulevaisuuden osaamista ja sen määrittelyä tulevaisuuden tarpeisiin. Lausuttavan aihealueen mahdollisiin kokeiluihin ja piloitteihin Oulun kaupunki esittää kiinnostuksensa.